

דין מוקפות חומה

זמן הקריאה בחוקת חומה בא"י

ר"ן (ב ע"א בדפי הרי"ף)

ואיכא מאן דאמר דכיון דבמוקפין חומה תלינן ביהושע דוקא בארץ אבל בחו"ל אפילו מוקפין חומה מימות יהושע קורין ביי"ד מה ענין יהושע בחו"ל ועוד דבגמרא אמרינן דילפינן פרזי פרזי כתיב הכא היושבים בערי הפרזות וכתב התם לבד מערי הפרזי מה להלן מוקפות דידהו מימות יהושע אף כאן מוקפות דידהו מימות יהושע ולבד מערי הפרזי בארץ ישראל כתיב ואע"פ שסתם שנינו כרכים המוקפין כיון שהזכירו מימות יהושע על כרכין שלו משמע. אבל בתוס' הביאו ראיה שאפילו בחו"ל קורין בטי"ו מדאמרינן [דף ה:]: רב אסי קרא מגילה בהוצל בארביסר וחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה וכו' אי לא והוצל בחוצה לארץ היתה כדאמרינן בסוף כתובות [דף קיא.]. ואין זו ראיה לפי שכתוב במקצת הנוסחאות רב אסי קרא מגילה בהוצל דבנימין... ולא גרסינן בכתובות הוצל דבנימין.

עיר מוקפת שאין בה עשרה בטלנים

מגילה ג ע"ב: ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שאין בו עשרה בטלנים - נדון ככפר.

חוס'

ל"ל דמיירי בסתם כרכים האמורים בתלמוד אצל המוקף חומה מימות יהושע בן נון אפילו אין בו י' בטלנים קורין בט"ו.

רשב"א

ולדבריהם ז"ל היינו דקתני במתני' איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים פחות מכאן הרי זה כפר ולא קתני איזהו כרך, דאלמא בעיירות שאין חשיבותן אלא מחמת הבטלנים תני, כרך שחשיבותו מחמת הקפו לא תני, דבין כך ובין כך חשיב דהא הוקף מימות יהושע, ואפשר נמי דטעמא דהא מילתא כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה (אפי') מיושביה ולא יהו שאר המוקפין קורין בהן בשעת הנס בט"ו וכל ארץ ישראל ב"ד.

ר"ן (ב ע"א בדפי הרי"ף)

אצל היותר מחזור אכלי הוא שנאמר דכי אמר ריב"ל כרך שאין זה י' בטלנים נידון ככפר היינו לומר שאם ראה מקדים ליום הכניסה ומיהו אם לא ראו קורין בט"ו.

ר"ן (ב ע"א בדפי הרי"ף)

וצ"ע לפי דבריו היאך נהגו עכשיו בארץ ישראל לקרוא בט"ו שהרי ברוב המקומות אין שם עשרה בטלנים שיהיו בטלנים ממלאכתן לעמוד בבית הכנסת וי"ל דלאו דוקא בטלנים אלא כל שדרין שם י' בני אדם שהולכין בוקר וערב לבית הכנסת הרי הוא כאילו יש שם עשרה בטלנים.

רמב"ן (ב ע"א)

אצל זירושלמי מלאתי תני כרך שאין בו עשרה בטלנים תקנתו קלקלתו ונעשית כעיר, וזו ראיה שדין מוקפין שאין בהם עשרה בטלנים כדין עיירות.

עירות המסופקות אס מוקפת חומה

רמב"ן (ב ע"א)

מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל שאין קורין אלא ב"ד משום דרובא דעלמא אינן מוקפין חומה מימות יהושע ב"נ נזיל בתר רובא, וק"ל א"כ רב אשי למה קרא בהוצל בתרווייהו משום דמספקא ליה וכן בטבריא למאי דס"ד מעיקרא...

רמב"ם (מגילה א, יא)

עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר כן הוקפה קוראין בשני הימים שהן ארבעה עשר וחמשה עשר ובליליהם, ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם.

ונראין הדברים שגם בזה מנהג חסידות היו נוהגין בכך, שאלו מן הדין כל שקרא בראשון ושמא יצא ידי חובתו הוה ליה בשני בספק של דבריהם, וספיקא דרבנן לקולא, משנה שלימה שנינו (טהרות פ"ה מ"ז) ששה ספיקות התירו חכמים ספק של דברי סופרים, ואדרבה כל מדינא הוה לן למימר בתרווייהו כדאמרינן בכל ספקי דרבנן זיל הכא לקולא וזיל הכא לקולא כדאיתמר בפרק במה מדליקין (ל"ד א') דל"ל לחיוביה אלא בוודאי דרבנן, אלא שאם תאמר כן נמצאת פוטרו בשניהם ומבטל ממנו בודאי מקרא מגילה, לפיכך קורא בראשון ופטור מן השני.